

Факултет за земјоделски науки и храна – Скопје
Институт за агроэкономика

ЗЕМЈОДЕЛСКИ СТОПАНСТВА И ЛЕГАЛНА СТРУКТУРА ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО

Доц. Д-р Ана Котевска

Скопје, 2012

Земјоделски стопанства

- **Дефиниција**
 - Земјоделско стопанство е организационо и деловно заокружена стопанска целина на која се врши земјоделска дејност, поседува и/или располага со земјоделски имот.
- **Типологија:** дефинирани се 8 типа на земјоделски стопанства:
 1. Нивски
 2. Градинарски
 3. Лозарски
 4. Овоштарски
 5. Млечни крави
 6. Добиток за месо (говеда, овци или кози)
 7. Свињи или живина
 8. Мешано производство

Семејни земјоделски стопанства

Дефиниција

Семејно земјоделско стопанство (индивидуални земјоделски стопанства) е самостојна стопанска и социјална единица која се заснова на сопственост и/или користење на земјоделски имот и е управувана од членови на семејството

(Закон за земјоделство и рурален развој. Сл. Весник 134/2007)

- Нерегистрирани или регистрирани по Закон за земјоделска дејност (Сл. Весник 11/2002, 6/2002, 89/2008)

• **Индивидуален земјоделец** = физичко лице чие работење не ја надминува земјоделската дејност од помал обем (најмногу десет работени вклучувајќи ги членовите на семејството или најмногу пет сезонски работници)

(Закон за вршење земјоделска дејност. Сл. Весник 11/2002)

- Вкупен број = 192.378
- Користи земј. земјиште = 264.338,58 ха
- Просечна големина = 1,37ха
- Учество во вкупно користеното земјиште = 80 %

Семејни земјоделски стопанства

Дефиниции

Според Завод за статистика на РМ:

Индивидуалните земјоделски стопанства претставуваат економски единици на земјоделско производство кои ги исполнуваат следните услови:

- Користат 1000 м² или повеќе земјоделска површина или
- Користат помалку од 1000 м² или воопшто не користат земјоделско земјиште, но поседуваат одреден минимален број на добиток, живина или пчелни семејства и тоа:
 - 1 крава и 1 теле, или
 - 1 крава и 1 јуне, или
 - 1 крава и 2 пораснати грла ситен добиток, или
 - 5 пораснати овци или кози, или
 - 3 пораснати свињи, или
 - 4 пораснати овци или кози и свињи заедно, или
 - 50 броја порасната живина, или
 - 20 пчелни семејства.

Семејни земјоделски стопанства

Дефиниции

Според Eurostat:

Економска единица на земјоделско производство која поседува барем

- 1 ха земјоделска површина, или
- 0,1 ха земјоделско земјиште и 0,9 ха шуми, или
- 0,3 ха насади, или
- преку 2 условни грла добиток, или
- 0,15 ха - 0,3 ха насади и 1 - 2 условни грла добиток...

Семејни земјоделски стопанства

Дефиниции

Според FAO:

Земјоделско стопанство е систем кој се состои од 3 подсистеми:

- Домаќинство што ја претставува единицата за донесување на одлуки, воспоставува цели на системот, го контролира системот, обезбедува работна сила, бара храна и пари за да ги исполни сопствените цели.
- Земјоделско стопанство со сите основни средства кое обезбедува вработување, храна и пари за земјоделското семејство и
- Компонента надвор од земјоделското стопанство која е конкурентна со активностите на земјоделското стопанство по однос на ангажирањето на работна сила, а придонесува во обезбедување на приходи и подобрување на економска состојба на земјоделско стопанство во целина.

Службен весник на Република Македонија

11/2002

ЗАКОН ЗА ВРШЕЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКА ДЕЈНОСТ

ЗАКОН ЗА ВРШЕЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКА ДЕЈНОСТ "Сл.весник на Р Македонија" бр. 11/02 од 30.01.2002 година

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат условите и начинот на вршење земјоделска дејност.

Член 2

Под **земјоделска дејност**, во смисла на овој закон, се подразбира производство, доработка, преработка и пласман на сопствени земјоделски производи.

Под земјоделска дејност се подразбира и одгледување на добиток и други стопанско-корисни животни, како и пласман на нивните производи.

Член 3

Земјоделска дејност е и дејноста на одредени организациони облици (задруги) насочена кон овозможување, олеснување и унапредување на одделни фази на земјоделското производство, организирано од страна на земјоделски производители (снабдување на земјоделските производители со производи што им се неопходни за примарно земјоделско производство, градење објекти за преработка и доработка на сопствените земјоделски производи и пласман на земјоделските производи на самостојните земјоделци).

Вршители на земјоделска дејност

Член 6

Земјоделска дејност која според посебен закон добива и карактер на трговска и друга дејност не го губи својот основен карактер како земјоделска дејност.

Член 7

Земјоделска дејност може да врши физичко лице чие работење не ја надминува земјоделската дејност од помал обем и е запишано во регистарот на индивидуални земјоделци (во натамошниот текст: **индивидуален земјоделец**).

Земјоделска дејност можат да вршат **физичко лице како трговец-поединец, и правно лице: трговско друштво како акционерско друштво и друштво со ограничена одговорност** (во натамошниот текст: трговец), што се запишани во трговскиот регистар.

Земјоделска дејност може да врши и **земјоделска задруга** што е запишана во соодветен регистар.

Лицата кои се занимаваат со земјоделство не се вршители на земјоделска дејност во смисла на овој член, ако земјоделските производи кои ги произведуваат се наменети исклучиво за задоволување на нивните лични потреби и за потребите на членовите со кои живеат.

Член 8

Како **земјоделска дејност од помал обем** во смисла на овој закон се смета вршење на земјоделска дејност лично од страна на земјоделецот и најмногу десет вработени вклучувајќи ги и членовите на семејството како и најмногу пет сезонски работници.

Индивидуалниот земјоделец чие работење ја надминува земјоделската дејност од помал обем должен е да се регистрира како трговец.

Вршители на земјоделска дејност: Индивидуален земјоделец

- Земјоделецот стекнува својство на индивидуален земјоделец **само со упис на земјоделската дејност во регистарот на индивидуални земјоделци** во подрачната единица на МЗШВ во местото кадешто се наоѓа земјоделското земјиште (член 20 и 21)
- Мора да има фирма (со дефинирано име кое упатува на предметот на работење, име и презиме на индивидуалниот земјоделец, предмет на работење и седиште (местото на живеење) на индивидуалниот земјоделец). (член 22)
- Индивидуалниот земјоделец **не води деловни книги** за продаданите производи, а неговите **даночни обврски се утврдуваат паушално** со посебен пропис на Управата за јавни приходи. (член 26)
- Индивидуалниот земјоделец **за обврските спрема трети лица одговара со целиот свој имот** (член 27)
- Престанувањето на вршењето на дејноста** и бришењето од регистарот на индивидуални земјоделци се врши **со одјавување и по сила на закон** (член 31-34)

Вршители на земјоделска дејност: Трговец

- Трговецот (**трговец-поединец или трговско друштво**) може да врши земјоделска дејност...
 - ако покрај **основниот услов** за вршење на земјоделска дејност (член 11: да има капацитети за соодветна земјоделска дејност на кои има право на сопственост или го има добиено правото за негово користење преку концесија, закуп и сл.)
 - има и **стручно образование**, односно стручна оспособеност за вршење на дејноста - најмалку диплома за завршено соодветно средно земјоделско училиште (член 35, 36)
- На трговецот како вршител на земјоделска дејност во поглед на условите, начинот на вршење на земјоделска дејност, надзор и казни односно прекршочни одредби се однесуваат **од Законот за трговски друштва**, доколку со Законот за вршење земјоделска дејност не е поинаку предвидено. (член 37)

Вршители на земјоделска дејност: Земјоделска задруга

Член 38

Земјоделска задруга е облик на доброволно здружување на материјални средства и труд на физички лица заради обезбедување подобри услови за вршење земјоделска дејност, со давање разновидни услуги од страна на задругата на нејзините членови, ако е запишана во соодветен регистар.

Видови на земјоделски задруги

Член 39

Како земјоделска задруга во смисла на членот 38 од овој закон се смета здружувањето заради обезбедување на целиот процес или на одделни фази од производниот процес на одреден вид или на повеќе видови земјоделски производи (**специјализирана и повеќефункционална задруга**).

Член 40

Како земјоделска задруга во смисла на членот 38 од овој закон се смета и здружувањето на земјоделските земјишта, на кои членовите на задругата имаат право на сопственост, или задругата има право на закуп, заради рационално производство на одреден вид или видови земјоделски производи (**производна и работна земјоделска задруга**).

Земјоделски задруги

Дефиниции

- Земјоделска задруга е облик на доброволно здружување на материјални средства и труд на физички лица заради обезбедување на подобри услови за вршење земјоделска дејност, со давање разновидни услуги од страна на задругата на нејзините членови.
 - за обезбедување на целиот процес или на одделни фази од производниот процес на одреден вид или на повеќе земјоделски производи (специјализирана и повеќефункционална задруга).
 - за рационално производство на одреден вид или видови земјоделски производи (производна и работна земјоделска задруга).

(Закон за земјоделство и рурален развој.
Член 38, 39, 40. Сл. Весник 134/2007)

- Правни субјекти со посебен облик на сопственост
- Функционираат согласно Законот за задругите (Сл. Весник 54/2002)
- Број на земјоделски задруги = околу 20 (МЗШВ, 2010)

14

Службен весник на Република Македонија

28/2004

ЗАКОН ЗА ТРГОВСКИТЕ ДРУШТВА

Трговец-поединец

Член 12

(1) Трговецот-поединец е физичко лице кое, во вид на занимање, врши некоја од трговските дејности определени со овој закон.

(2) Трговецот-поединец одговара за своите обврски лично и неограничено со својот свој имот.

(3) Како трговец-поединец може да се запише во трговскиот регистар секое деловно способно физичко лице со постојано место на живеење во Република Македонија.

(4) Својство на трговец-поединец се стекнува со уписот во трговскиот регистар.

(5) Одредбите од овој закон што се однесуваат за трговското друштво соодветно се применуваат и на трговецот-поединец, освен ако со овој закон поинаку не е определено.

- Фирмата на трговецот-поединец ги содржи неговото име, татковото име и презиме, како и ознаката „ТП“. (член 15)
- Се запишува во трговскиот регистар кај судот според местото во коешто ја врши дејноста (член 14)
- Престанувањето на работењето, или кога ТП има намера да го продаде или вложи во друштво го пријавува на органот за јавни приходи, при што се брише уписот од трговскиот регистар (член 17 и 18)

Трговски друштва

Трговски друштва е легална структура која стопанисува согласно со Законот за трговски друштва (Сл. Весник 28/2004)

Трговското друштво е правно лице во коешто едно или повеќе лица вложуваат пари, ствари или права во имот што го користат за заедничко работење и заеднички ја делат добивката и загубата од работењето. (член 19)

Карактеристики на ТД во земјоделството: во најголем број случаи се настанати од поранешните „општествени претпријатија“ (земјоделски комбинати и претпријатија)

- Вкупен број = 297
- Користи земј. земјиште = 69.887 ха
- Учество во вкупно користеното земјиште = 21.9 %
- Просечна големина =

Трговски друштва

Форми на трговски друштва:

- Јавно трговско друштво (ЈТД)
- Командитно друштво (КД)
- Друштво со ограничена одговорност (ДОО)
- Акционерско друштво (АД)
- Командитно друштво со акции (КДА)

(член 20)

Трговски друштва	Јавно трговско друштво (ЈТД)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ЈТД е ТД во кое се здружуваат две или повеќе физички и правни лица кои на доверителите за обврските на имотот им одговараат неограничено и солидарно со сиот свој имот. (член 110, 111) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Управување: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Секој содружник е овластен да управува. (член 125) 	

Трговски друштва	Командитно друштво (КД)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ КД е ТД во коешто се здружуваат две или повеќе физички и правни лица од кои најмалку еден содружник одговара за обврските на друштвото лично со сиот свој имот, односно неограничено и солидарно ако се најмалку два содружника (комплементар), а најмалку еден содружник одговара за обврските на друштвото само до износот на запишаниот влог во друштвото (командитор). <ul style="list-style-type: none"> ▪ Комплементарите учествуваат најмалку со една петтина во вкупниот износ на влоговите. ▪ Влогот на командиторот не може да биде во труд и услуги. (член 148) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Управување: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Управуваат само комплементарите (член 156) 	

Трговски друштва	Друштво со ограничена одговорност (ДОО)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ДОО е ТД во коешто едно или повеќе физички и правни лица учествуваат со по еден влог во однапред договорената основна главнина на друштвото. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Основна главнина не може да биде помала од 5000 евра ▪ Влоговите на содружниците можат да бидат со различна големина (не помал од 100 евра). ▪ ДОО може да има најмногу 50 содружника ▪ ДООЕЛ = Друштво со ограничена одговорност од едно лице ▪ Содружниците не одговараат за обврските на друштвото. (член 270-273) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Управување: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Сбир на содружници (сите содружници) (член 342) ▪ Раководење: Управител избран од содружниците (член 367-373) ▪ Надзор: Надзорен одбор или Контролор (член 374-381) 	

Трговски друштва	Акционерско друштво (АД)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ АД е ТД во кое акционерите учествуваат со влогови во основната главнина, којашто е поделена на акции. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Основна главнина: минимум 25.000 евра без повик или 50.000 евра со јавен повик ▪ Номинален износ на акција: не помал од 1 евро ▪ АД може да има еден или повеќе акционери. ▪ Акционерите не одговараат за обврските на АД. (член 461) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Управување: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Акционерско собрание = сите иматели на акции со право на глас. ▪ Органи на раководење: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Едностепен систем: Одбор на директори ▪ Двостепен систем: Управен одбор или Управител и Надзорен одбор (член 466-467) 	

Трговски друштва	Командитно друштво со акции (КДА)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ КДА е ТД чијашто основна главнина е разделена на акции и во коешто еден или повеќе содружници одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото со сиот свој имот (комплементар) и неколку содружници кои имаат својство на акционери и кои одговараат до износот на нивните влогови и кои не одговараат за обврските на друштвото (командитори). ▪ Бројот на командиторите не може да биде помал од 3. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Управување: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Управуваат само комплементарите. ▪ Надзор: Надзорен одбор - 3 акционери избрани од командиторите. Комплементарите немаат право да бидат избрани или да ги избираат членовите на надзорниот одбор. 	

Корисни линкови
<p>www.pravo.org.mk</p> <p>www.economy.gov.mk</p> <p>www.stat.gov.mk</p> <p>www.slvesnik.com.mk</p>